

Platon'un Devlet'ine Göre Eğitim Politikaları

Ebru EREN*¹

Gönderilme Tarihi: 13 Haziran 2022 Kabul Tarihi: 05 Ekim 2022
DOI: 10.38015/sbyy.1130339

Öz:

Platon'un kendi ideası doğrultusunda en iyi devleti anlatan bu önemli eserin (Devlet'in) incelemesini özgün kılan, temel kavramların eğitim politikaları açısından tartışılmış olmasıdır. Oysa Platon, ideal devlet sorunsalını ideal toplum ve ideal eğitim temelinde ele almıştır. İyi bir devlet yönetimini (en iyi devlet veya ideal devlet) ancak iyi bir toplum düzeni (en iyi toplum veya ideal toplum) ile, iyi bir toplum düzenini de ancak iyi bir eğitim (en iyi eğitim veya ideal eğitim) ile mümkün görmüştür.

Devlet'te, Platon, ideal devletin ve ideal toplumun inşasının ancak ideal eğitim ile gerçekleşebileceğini savunmuştur. Platon'a göre ideal devlet ve ideal toplum, tıpkı ideal eğitim gibi gerçekleştirilebilir olmalıdır. Dolayısıyla Platon, devlet yönetimi, toplum düzeni ve eğitim politikaları kavramlarını birbiri ile ilişkilendirip aynı sorunsalda ele almıştır. İdea temelli eğitim, bir başka deyişle "ideolojik bir aygıt" olan eğitim, devlet ile toplum arasında bir nevi köprü görevi görür sonucuna varmıştır. Platon'un idealindeki Devlet'i, bu çalışmada eğitim politikaları açısından değerlendirmenin önemi budur.

Anahtar Kelimeler: Platon, devlet, eğitim, politika.

Abstract:

The analysis of this book (titled "The Republic") which describes the best state in line with Plato's own idea is original in the sense that the principal notions are analyzed in terms of education policies. Plato was interested in the problematic of the ideal state and the ideal society within the framework of the ideal education. According to Plato, an ideal state ("the best state") could only be achieved with an ideal society ("the best society") and an ideal society could only be achieved with an ideal education ("the best education").

In the Republic, Plato argued that the construction of the ideal state and the ideal society could only be achieved with an ideal education. The ideal state and the ideal society should be realizable, just like the ideal education. That is why, Plato associated the notions of "state administration", "social order" and "education policies" with each other and discussed them in the same problematic. He concluded that idea-based education, in other words "ideological apparatus" acts as a bridge between the state and the society. This is the importance of analyzing Plato's Republic in the context of education policies in this study.

Keywords: Plato, republic, education, policy.

Atf:

Eren, E. (2022). Platon'un Devlet'ine göre eğitim politikaları. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6(2), 139-144. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1130339>

¹Yeditepe Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-3482-0504

*Corresponding Author: ebrueren@hotmail.fr

GİRİŞ

Platon'un (MÖ.428-348) kendi ideası doğrultusunda “en iyi devleti” anlatan bu kitap, Sokrates, Polemarkhos, Thrasymakhos gibi düşünürlerin diyalogları ile “doğruluk” kavramını (özünde “adalet” veya “justice”) birçok açıdan tartışmıştır: Yaşlılık, para, sanat, kadın-erkek, çocuk, iş bölümü, meslek seçimi tartışılan konularındandır. Platon'a göre asıl gerçeklik olan *idea* (“*idea kavranır görünmez*”; Platon, 340, s. 223), epistemolojik açıdan “doğruyu/iyiyi” (*episteme*) temsil etmiştir: “*Nesnelere gerçekliğini, kafaya da bilme gücünü veren iyi ideasıdır. Bilinen şeyler olarak gerçeğin ve bilimin kaynağı odur. Ama bilim ve gerçek ne kadar güzel olursa olsunlar, şuna inan ki, iyi ideası onlardan ayrı, onların çok üstündedir*” (Platon, 340, s. 225). Nitekim kaleme aldığı on bölümde (“kitapta”) bu ideasını, bireylerin eğitimi, toplum düzeni ile devlet yönetimi ilişkisi temelinde sorgulamıştır: Birey, toplum ve devlet için “iyi” olan nedir?

Platon, iyi bir devlet yönetimini (“en iyi”/ideal devlet) ancak iyi bir toplum düzeni (“en iyi”/ideal toplum) ile, iyi bir toplum düzenini de ancak iyi bir eğitim (“en iyi”/ideal eğitim) ile mümkün görmüştür: “*Varlığın en ışıklı yönüne, -iyi- dediğimiz yöne çevrilebilmesi gerekir, değil mi? Evet, eğitim ruhun bu gücünü -iyiden- yana çevirme ve bunun için en kolay, en şaşmaz yolu bulma sanatıdır. Eğitim onu yalnız iyi yana yöneltir. İnsanları en yüksek saydığımız şeyin bilgisine doğru yöneltmek, onları karanlıklardan ışığa çıkarmak, devletin kurucuları olan bizlere düşer*” (Platon, 340, s. 236-237). Eğitim, *idea* temelli, dolayısıyla “ideolojik bir aygıt” (Althusser, 2010) olduğu için devlet ile toplum arasında bir nevi köprü görevi görür (Wiborg, 2000). Platon'un Devlet'ini, eğitim politikaları açısından değerlendirmenin önemi budur.

Eğitim politikaları, belirli bir sistem içinde, zamanında öğrenilmiş olan toplumsal kalıplar ile bireyleri yetiştirmek, istenilen kültürel özellikler ile bireylerin donanmasını sağlamak ve kabul görmüş olan değerlere göre toplumu şekillendirmek amacı ile bir devletin başvurduğu tüm siyasi kararları ve uygulamaları içerir (Eren, 2020). Platon, “devlet yönetimi”, “toplum düzeni” ve “eğitim politikaları” kavramlarını birbiri ile ilişkilendirip aynı sorunsalda ele almıştır. Platon'a göre ideal devlet/toplum, tıpkı ideal eğitim gibi gerçekleşebilir olmalıdır: “*Kurmak istediğimiz devlet gerçekleşebilir mi? Peki nasıl? Eğitimle gerçekleşirse, toplumun göreceği faydalar çoktur*” (Platon, 340, s. 179). Platon, ideasının gerçekleşmesi için temel ile uygulama politikaların(ın) içinde bulunduğu bağlama uyum sağlamasını önemsemiştir: “*Kanunlarımızın hem gerçekleşmeye elverişli hem de en iyi olmasını aramıyor muyduk? Kurduğumuz düzen yalnız gerçekleşir olmakla kalmıyor devletimiz için en iyi düzen oluyor*” (Platon, 340, s. 159). Her sistem, devlet tarafından benimsenen ideolojiye göre şekillenir (Boudon, 1986).

Devlet'te, Platon, ideal devletin/toplumun inşasının ancak ideal eğitim ile gerçekleşebileceğini savunmuştur: “*En iyi düzene varmak isteyen devlette eğitim olacak*” (Platon, 340, s. 267). Bu doğrultuda Platon, eğitim politikasını devlet yönetiminin bir yansıması olarak görmüştür: “*Her toplumda yönetim kimdeyse güç odur. Demokratlık demokratlığa uygun kanunlar, zorbalık zorbalığa uygun kanunlar, ötekiler de öyle. Bu kanunları koyarken kendi işlerine gelen şeyleri öğretirler*” (Platon, 340, s. 17); “*Her eğitim, kendinden üstün olanın değil, kendi yönetimi altında olanın, yani güçsüzün işine geleni gözetir ve buyurur*” (Platon, 340, s. 23). Platon'a göre ideal devleti kurmanın yolu, *idea* temelli bir eğitim politikasından geçmiştir: Devletin/ toplumun temel değeri olan ölçü ve doğruluk, bu *idea* ile temellendirilmiş olan eğitim politikaları ile bireye aşılanmıştır: “*Kanun koyucu, eğitim yoluyla aşılamıştır insana*” (Platon, 340, s. 127); “*Devletin değerine göre ölçü topluma yayılır. Tüm yurttaşlar arasında tam bir düzen kurar ve herkes aynı ahenge uyar*” (Platon, 340, s. 132).

Platon'un Devlet'inde bir bütünlüğün sağlanabilmesi ve bu devletin sınırlarının çizilebilmesi için kuramda eğitim politikaları, toplumsal sınıf, köken, cinsiyet gibi hiçbir ayırım gözetmeden her bireyi kapsamıştır: “*Biz devletimizi, bütün topluma birden mutluluk sağlasın diye kuruyoruz. Yoksa bir sınıf, ötekilerden daha mutlu olsunlar diye değil*” (Platon, 340, s. 116). Bu bakımdan Platon, bireyi “değerlerin mirasçısı ve geliştiricisi” (Bourdieu ve Passeron, 1964) olarak kabul etmiştir ve ideal devletin/toplumun inşasını eşitliği (iş bölümünü) temel alan bir eğitim politikası ile öngörmüştür: “*Kadınların erkeklerle aynı işleri yapmalarını istersek, onlara erkekler gibi aynı eğitimi vermek gerekir*” (Platon, 340, s. 152); “*Koyduğumuz kanun tabiata uygun olduğuna göre, aynı yaratılışlara aynı işleri vermek gerekir*” (Platon, 340, s. 158); “*Demek toplumda herkesin kendi işini yapma gücü, devletin üstünlüğünde ölçü kadar yer tutar*” (Platon, 340, s. 130).

Eğitim politikaları, içinde bulunduğu bağlamın özelliklerini taşır. Platon, Devlet'te, Antikçağın bağlamsal özelliklerinden doğan bir eğitim sistemi açısından idea sorunsalını tartışmıştır (Dürüşken, 1995): *Rhetorica* veya Belagat (güzel veya ikna edici söz söyleme sanatıdır). Retorik eğitiminin çıkışı, öncelikle Antikçağın toplumsal ve kültürel dokusundan kaynaklanmıştır. Antik Toplumlar (Yunan ile Roma), sözlü edebiyatın egemen olduğu toplumlar idi (özdeyiş, masal, destan, şiir -tragedya/komedy- vb. söz konusu idi). Nitekim Platon'un ideal eğitim hedeflerinde ilk sırayı, bir toplumun sözlü kültürünü simgeleyen müzik eğitimi almıştır: “*Şimdi yetiştirme nasıl olacak? Önce müzikle başlar değil mi? Ruh için. Bu eğitime söz sanatları da giriyor mu? Evet*” (Platon, 340, s. 65); “*Müzik eğitimi, eğitimlerin en iyisidir. Evet eğitim, bence müziğe dayanmalıdır*” (Platon, 340, s. 94). Platon, ideal devleti gerçekleştirmenin yolunu idea temelli bir eğitim politikası olarak görmüştür: Müzik eğitimi önemsemıştır.

Platon, müzik ile matematik eğitimi arasında bir bağlantı kurarak bilimin ve sanatın özü olarak nitelendirmiştir: “*Bütün sanatlarda, bütün kafa çalışmalarında, bütün bilimlerde ortak olan ve herkesin ilk öğreneceği şeyler arasında sayı ve hesap vardır*” (Platon, 340, s. 241). İdeal devletin temel değeri olan doğruluk, “söz, makam ve ritim” (Platon, 340, s. 90) uyumuna dayalı bir müzik eğitimi ile bireye/topluma aşılmalıdır: “*İyilik, ritmin yerinde olup olmamasına bağlıdır*” (Platon, 340, s. 92); “*Müzik gereği gibi yapıldı mı insanı yüceltir, özünü güzelleştirir*” (Platon, 340, s. 94). Müzik eğitimi sayesinde birey, Retoriğe adım atarak kendisini doğru bir şekilde ifade edebilmeyi öğrenmiştir: “*Peki ama insanın sözü, söyleyişi neye uyar? İnsanın iyi ve kötü oluşuna değil mi? Sözün, müziğin, şeklin güzelliği, ritmin yerindeliği, bütün bunlar da insanın saflığına bağlıdır. Biçim çirkinliği ki, buna ritimsizlik, ahenksizlik diyoruz, insanın özünün ve sözünün çirkinliğine kardeştir*” (Platon, 340, s. 93). Eğitimde müzik, iyi olanı aşılmalıdır: “*Müzikle düzen sevgisi içlerine işlerse, kötü yetişenlerin tersine, bu sevgi ömürleri boyunca içlerinde kalır gittikçe daha da kuvvetlenir*” (Platon, 340, s. 122).

Eğitim politikası, doğası gereği siyasi bir söylem niteliğindedir (Charaudeau vd., 2002). Retoriğin bir söz sanatı olmasının yanı sıra, bireyin dil, tarih, felsefe, edebiyat, hukuk gibi konularda sorgulayarak tartışmasını sağlayan zihinsel bir öğretilerdir (analitik düşünme biçimidir). Retorik eğitiminin gelişimi ise demokrasinin doğuşuna; dolayısıyla Antikçağın siyasi ve hukuki yapısına dayanır: Atina Demokrasisi, kuramda her bireye ancak uygulamada dönemin koşullarına göre köle, kadın ve “yabancı” dışında kalan bireylere, düşüncelerini ifade etme ve mecliste oy verme hakkı tanımıştır (Russell, 2011). Bu nedenle Retorik eğitimi alan birey, siyasi bağlamda (mahkeme, tören, toplantı) kendisini doğru bir şekilde ifade ederek bu bağlamda dinleyicisini bir konuda ikna etmeyi hedeflemiştir: “*Taklit ede ede, sonunda taklit*

ettikleri şeye alışırlar. Bu alışkanlık da bedeni, konuşmayı ve görüşleri değiştiren bir tabiat olur” (Platon, 340, s. 86).

Devlet'te, Platon, Retorik eğitimi ile sözlü kültürün temel öğelerini birbiri ile bağdaştırmıştır: “Hesiodos'un, Homeros'un ve daha başka şairlerin büyük masalları ile” (Platon, 340, s. 66). İdeal devletin inşası için Retoriği merkezine koyan bir eğitim politikası devreye girmiştir: “İnsanları yönetmek, yetiştirmek için Homeros'u örnek almamız ve davranışlarımızı onun öğütlerine uydurmamız” (Platon, 340, s. 351). Bu anlamda Platon, ideasının gerçekleşmesi yönünde Homeros Destanı'nı örnek olarak vermiştir. Bu destana göre, Retorik eğitimi sayesinde başkahramanlar ikna edici sözleri ile toplantılarda dinleyenlerini etkilemiştir: “Homeros Destanı dediğimiz yola başvurur, hem yalın anlatma hem de taklit yoluna. Bunu yapmayan iyi bir hikayeci olamaz. Büyük bir kalabalık karşısında bile her şeyi ciddiye alıp anlatıma başlar ve değişme olur” (Platon, 340, s. 88). Retorik diyalektiğin eşdeğeridir: “Tartışmayı yürütmeyi, düşüncelerini savunmayı becermelidir ki varılması gereken bilgiye varabilsinler” (Platon, 340, s. 254).

Platon'un idealindeki Devlet'in eğitim hedefleri arasında, müzik eğitiminden hemen sonra sırayı beden eğitimi almıştır: “En iyi beden eğitimi, müzik eğitiminin eşi olacak. Müzikte sadelik, kişinin içine düzen, idmandaki sadelik ise bedenine sağlık verir” (Platon, 340, s. 97-98); “Tanrı insanlara müzikle jimnastiği ne sadece kafasını ne de sadece bedenini eğitmek için değil, onlarda coşkun bir yürekle bilim sevgisi olsun diye vermiş. İstemiş ki insanın içindeki bu iki güç, iki tel gibi bir gerilip bir gevşetilerek düzenlenebilsin. İşte eğitim ilkelerimiz bunlar olacak, devlet de uyacak” (Platon, 340, s. 107). Platon'a göre, ideal eğitim ile bireyde hedeflenen akıl, beden ve ruh bütünlüğü sayesinde ideal devlette de bir bütünlük sağlanmıştır: “Devletin bekçileri, eğitimin bozulmasına bakacaklar. Ne beden ne de kafa eğitiminde, kurulmuş düzene aykırı bir yeniliğe meydan verecekler. Benim inandığım gibi müzikte yol değişti mi, devletin anayasası temelden sarsılır” (Platon, 340, s. 121). Bir devletin eğitim politikalarının idea temelli olmasının önemi budur.

Eğitim politikaları, hem yetiştirmeyi hedeflediği bireyin ve toplumsal yaşamın /a/, hem de içinde bulunduğu çağ ve coğrafyanın /b/ ihtiyaçlarına göre belirlenerek biyopolitik /a/ (Foucault, 2004) ve jeopolitik /b/ olmalıdır. Örneğin, Antikçağda, şehir-devlet veya imparatorluk gibi siyasi örgütlenme biçiminden çıkan savaşlar olmuştur. Platon Antikçağın bu koşulları gereği, beden eğitimi erken yaş itibarı ile önemsemıştır: “İş, genç ve körpe kimseleri yetiştirmek olunca; -bu çağda yatkın olurlar- hangi kalıba sokulmak istenirse o kalıba girerler” (Platon, 340, s. 66); “Akıllıca bir beden eğitimi ile savaşa hazırlanacak” (Platon, 340, s. 97); “Beklenmedik durumlara alıştırmalı, daha çocukken eğitim vermeli. Ata binmesini erkenden öğrenmeli, bunu öğrenir öğrenmez savaşı göstermeli” (Platon, 340, s. 174). Geometri ve astronomi ile beden eğitimi arasında bir bağ kurulmuştur: “Geometri ile astronominin, savaşla ilgili hiç küçümsenmeyecek yararları vardır. Ordu komutanı elindeki aletin şekli kadar, yılın, ayın, mevsimlerin hangi anında olduğunu iyice bilmek zorundadır” (Platon, 340, s. 248). Platon'a göre eğitim politikaları, bilimsel ve bağlamsal niteliktedir.

SONUÇ

Sonuç olarak eğitim politikaları, siyasi denetim ve toplumsal yeniden üretim yolu ile kuşaklararası idea aktarımını amaçlar (Bourdieu ve Passeron, 1970). İdealindeki Devlet'te, Platon, siyasi denetim (ideal devlet) ile toplumsal üretim (ideal toplum) sorunsalını eğitim (ideal eğitim) temelinde ele almıştır. Bu önemli eserin incelemesini özgün kılan ise bu

kavramların ilk kez eğitim politikaları açısından tartışılmış olmasıdır: “Yeter ki asıl büyük kuralı, tek başına her şeye yeten kuralı göz önünde tutun. Nedir o kural? Eğitim. Yurttaşlarımızın kafası iyi bir eğitimle aydınlanmışsa tüm bu meseleleri çözerler kolayca. Devlet işe iyi başladı mı kusursuz bir eğitimden değerli varlıklar çıkar. Bu varlıklar o eğitimle yoğurularak eskilerden daha iyi olurlar her bakımdan” (Platon, 340, s. 120). İdeal eğitim, ideal devletin/toplumun devamlılığını sağlar: “Eğitim bir insanı nereye sürerse toplum oraya gider. Benzer hep benzerini aramaz mı? Şüphesiz, devlet iyi başlarsa zamanla daha iyiye, kötü başlarsa daha kötüye gider. Her şey sonunda kendisinin son gücüne varır” (Platon, 340, s. 122). Öyle ise eğitim, politiktir.

Etik Metin

Bu makalede, araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (A. Tümertekin, Çev.). İthaki.
- Boudon, R. (1986). *L'idéologie: l'origine des idées reçues*. Librairie Artheme Fayard.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1970). *La Reproduction: éléments pour une théorie du système d'enseignement*. Les éditions de minuit.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1964). *Les Héritiers: les étudiants et la culture*. Les éditions de minuit.
- Charadeau, P., & Maingueneau, D. (2002). *Dictionnaire d'analyse du discours*. Le Seuil.
- Dürüşken, Ç. (1995). *Antik çağda doğan bir eğitim sistemi. Rhetorica. Roma'da Rhetorica eğitimi*. Arkeoloji ve Sanat.
- Eren, E. (2020). Yeni Tip Koronavirüs'ün Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: Milli Eğitim Bakanlığının ve Yükseköğretim Kurulunun yeni düzenlemeleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 153-162.
- Foucault, M (2004). *The Birth of Biopolitics*. Macmillan.
- Platon (M.Ö.340). *Devlet* (S. Eyüboğlu, & M. A. Cimcoz, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür.
- Russell, B. (2011). *Histoire de la philosophie occidentale: en relation avec les événements politiques et sociaux de l'Antiquité jusqu'à nos jours*. (H. Kern Çev.). Les belles lettres.
- Wiborg, S. (2000). Political and cultural nationalism in education. The ideas of Rousseau and Herder concerning national education. *Comparative Education Nigel Grant Festschrift*, 36(22), 235-243.

EXTENDED ABSTRACT

Education Policies according to Platon's Republic

Each system is shaped by the ideology adopted by the state: What is the “ideal” for the state? The analysis of the book which is titled “The Republic” and which describes the best state in line with Plato’s own idea is original in the sense that the principal notions (such as the “ideal state” and “the ideal society”) are discussed in terms of education policies. Plato was interested in the crucial problematic of the ideal state and the ideal society within the framework of the ideal education. According to Plato, an ideal state (or “the best state”) could only be achieved with an ideal society (or “the best society”) and an ideal society could only be achieved with an ideal education (or “the best education”). He supposed that the way to establish the ideal state is through an idea-based education policy: The value of the state and the society are injected through idea-based education policies.

In the Republic, Plato argued that the construction of the ideal state and the ideal society could only be achieved with the ideal education. In this context, he associated the principal notions of “state administration”, “social order” and “education policies” with each other and then, he discussed them in the same problematic. He gave an importance to the adaptation of the determination and the application policies to the context for the realization of his idea: “It must be able to be turned towards the most luminous aspect of existence, the direction we call good, right? Sure, education is the art of turning this power of the soul - for the good - and finding the easiest and most unflinching way for it. Education only leads him to the good side. It is up to us, the founders of the state, to lead people towards the knowledge of what we regard as the highest, to bring them out of the darkness into the light”. According to Plato, the ideal state and the ideal society should be realizable, just like the ideal education. All of them should bear the characteristics of the context in which it is located.

In the book which is titled The Republic, Plato concluded that the idea-based education (or the education policy), in other words the “ideological apparatus” acts as a kind of bridge between the state and the society: “Where education takes people, society goes. Don’t the similar always look for the similar? Undoubtedly, if the state starts well, it will improve over time, and if it starts badly, it will get worse. Everything eventually reaches its ultimate strength.” In this context, Plato considered the education policy as a reflection of the state administration: “Could the state that we aim to establish come true? So how? If it is realized through education, the benefits to the society are considerable.” That is why, the ideal education contributes directly to the construction of ideal state and the ideal society. This is the importance of analyzing Plato’s Republic in terms of education policies in the present study.

"International Journal of New Approaches in Social Studies - IJONASS" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).